

Een ingetogen gespeeld verhaal over verzet tegen het einde

DE VOGELWACHTER

Regie Threes Anna

Met Freek de Jonge, Quiah Shilue,
Sophie van Winden

Te zien in Cinecenter, Cinema Amstel-
veen, City, Eye, Het Ketelhuis

Een eenzaam strandhuisje op wegzakkende palen, de blauwe verf schilferend in de zilte zeelucht. Hier woont de vogelwachter, omgeven door rotganzen en zilvermeeuwen. Hij zegt ze goedemorgen, voert ze kapucijners en telt ze. Zijn observaties geeft hij via de satelliettelefoon door aan een onderzoeksinstituut.

Regisseur Threes Anna was artistiek leider van de baanbrekende theatergroep Dogtroep en die achtergrond is voelbaar in hoe *De vogelwachter* minstens zoveel lijkt voort te komen uit het landschap en hoofdrolspeler Freek de Jonge, als uit het brein van Anna. Het is een film die gelaagd is in zijn simplicit.

De Jonge, voor wie dit zijn eerste filmrol is sinds de jaren tachtig, speelt de vogelwachter mooi ingetogen. Voor zich uit mompelend en schuifelend door dat huisje, dat klein is maar nooit benauwend.

Sporen van andere mensen zijn er in de vorm van een aansteker in de maag van een gestorven meeuw, of de blonde pruik die aanspoelt op het strand. Zonder nadrukkelijk te zijn, is de film een aanklacht tegen de achteloze wijze waarop mensen zich ontdoen van wat ze niet meer nodig hebben: dingen, mensen.

De vogelwachter krijgt te horen dat zijn post wordt opgeheven. Hij weet zelf ook wel dat hij niet meer de jongste is. Zijn lichaam veert niet meer zo snel terug wanneer het een stootje krijgt. En hetzelfde geldt voor zijn geest. Maar dit gedwongen pensioen is voor hem het einde van een bestaan waarmee hij door de jaren compleet is vergroeid. En dus pleegt hij verzet. Een verzet dat de film met veel compassie in beeld brengt, ook al zal zijn verdedigingsmuur van aangespoelde jerrycans de storm niet kunnen weerstaan.

Elise van Dam

Een heel andere Freek

Freek de Jonge speelt in *De vogelwachter* een man die al decennia alleen op een eilandje leeft. Filmmaker Threes Anna: 'Hij heeft zijn zachte kant laten zien.' **Joost Broeren-Huitenga**

Een geschenk. Die woorden gebruikt zowel hoofdrolspeler Freek de Jonge (76) als regisseur Threes Anna (61) als we ze los van elkaar spreken over *De vogelwachter*. Cabaretier, schrijver en zanger De Jonge is ermee verguld dat hij op dit moment van zijn leven een hoofdrol mocht spelen. "Een grote film maken, dat is na je 75ste toch meestal niet meer voor je weggelegd." Op haar beurt prijst regisseur, theatermaker en dichter Anna zich gelukkig met hoe De Jonge die hoofdrol heeft ingevuld. "We krijgen een heel andere Freek te zien. Hij heeft een zachte en kwetsbare kant durven tonen."

De Jonge nuanceert dat wel enigszins. "Ik heb me niet hoeven forceren, hoor. En ik heb inmiddels zo'n beetje alle kanten van mezelf wel al laten zien, volgens mij." Toch beaamt hij dat het personage een behoorlijk eind verwijderd is van zijn eigen karakter en imago. De Jonge speelt de titelfiguur in *De vogelwachter*, een man die al decennia in zijn eentje op een eilandje in de Atlantische Oceaan bivakkeert om de vogels die er leven te tellen.

"Ik ben zelf juist graag onder de mensen," zegt De Jonge. "Ik maak iets en terwijl de inkt nog nat is ren ik al naar buiten: moet je kijken wat ik nou weer heb verzonnen. Dus iemand die jarenlang alleen maar naar vogels kijkt, een nuchtere eenzaat die daar aan het tellen is en niets te maken heeft met de dynamiek van de wereld, is een ander verhaal."

De regisseur zocht bewust naar een komiek voor de hoofdrol in haar melancholische verhaal. "Ik ben vrij serieus, poëtisch en absurd, dus daar moest een andere klankkleur tegenover staan," zegt ze. "Het gaat over een oudere

man, dus het moest een oude komiek zijn. Nou, dan zijn er niet zo veel keuzes, en Freek heeft gewoon de mooiste kop."

Voor Anna begon *De vogelwachter* met een bescheiden ambitie: nu eens een keer iets dicht bij huis maken. Haar speelfilmdebuut *The Bird Can't Fly* (2007) draaide ze in Zuid-Afrika, opvolger *Silent City* (2012) deels in Tokio. Ook de locatievoorstellingen die ze in de jaren negentig als artistiek leider van theatergroep Dogtroep maakte, voerden haar vaak naar verre streken.

Voor *De vogelwachter* werden alle buitenopnamen op Texel gedraaid, het eiland waar Anna zelf woont. Maar in de film is het niet letterlijk het eiland Texel. "Ik laat me inspireren door locaties," zegt Anna over haar werkwijze. "Dat was vroeger bij Dogtroep al, en nu voor mijn romans en films nog steeds. Ik begin met een plek, en van daaruit ontstaat een hele wereld. Ik maak steeds eigen werelden – werelden die we allemaal wel herkennen, maar die we niet kennen. Ik heb van Texel een plek gemaakt die midden in de Atlantische Oceaan ligt en niets meer met Nederland te maken heeft."

Een kruis

Ook in het leven van De Jonge neemt het eiland een speciale plaats in: het is de plek waar in 1974 zijn toen drie maanden oude tweede kind overleed. "De herinnering is er nog altijd," vertelt hij. "Je kunt het niet achter je laten, en dat is volgens mij ook niet de bedoeling. Het is je overkomen, dat tekent je en daar blijf je vanuit leven. Je houdt het bij je, en af en toe, zoals nu met de film, krijgt het weer een betekenis."

Als eerbetoon aan dat beladen verleden plaatste Anna in het duinlandschap dat het decor vormt een kruis, als een graf – er staat de naam Ishmael op. Want elk detail in de

→ Regisseur Threes Anna: 'Het gaat over eenzaam zijn maar niet alleen, en alleen zijn maar niet eenzaam.' FOTO ANGELIQUE VAN WOERKOM

film heeft een betekenis, vaak meerdere betekenissen, zegt ze. "Er zijn allerlei redenen waarom dat kruis erin zit, en dit is er een van. Het is ook een verwijzing naar *Moby Dick*, de eenzame zoektocht van de hoofdpersoon. Niet eens een knipoog, maar echt een warme lach naar *Moby Dick*. En het leek me dat zo'n man in zijn eentje wat *Sprekhonden* nodig heeft. Ook om Freek als acteur te helpen, dat hij wat punten heeft om naar te kijken en mee te praten, waar hij contact mee heeft. Binnen in het huisje is dat de klok, buiten de dieren, en dat kruis is ook een van die *Sprekhonden*."

Profetisch

Vrijwel alle kunst krijgt een nieuwe lading in het lockdownjaar 2020, maar voor *De vogelwachter* – jaren geleden al verzonnen en gedraaid in mei en juni van 2019 – geldt dat wel heel expliciet. "De man die ik speel is eigenlijk al 45 jaar in quarantaine," zegt De Jonge. "We zijn als mens volkomen afhankelijk van het lot en de natuur. Deze man heeft zich daarin gevonden, hij kan daarmee omgaan."

Onbedoeld lijkt de film ineens commentaar te geven op het huidige tijdsgewricht, beaamt ook Anna. "Het gaat over eenzaam zijn maar niet alleen, en alleen zijn maar niet eenzaam. Het is heel vreemd – ik had de film twee dagen voor de eerste lockdown af, maar mensen reageren erop vanuit de werkelijkheid zoals die nu is. In Amerika, waar de film al op een festival draaide, noemden sommigen hem zelfs profetisch. Ik denk in elk geval dat hij goed bij deze tijd past, omdat hij naar binnen kijkt, zonder angst voor eenzaamheid."

Maar elk voordeel heeft zijn nadeel. De Jonge: "Ik vind het eigenlijk tragisch dat hij nu wordt gelanceerd, op een moment dat er maar dertig man de bioscoop in kunnen. Vooral voor *Threes*, die er zo lang aan heeft gewerkt. Hij komt natuurlijk op televisie, maar dat is een heel andere ervaring dan in de bioscoop op groot scherm."

De regisseur ziet het zonniger in. "Als je naar een James Bond gaat, wil je in een volle zaal zitten – dat is lekker, die energie van iedereen om je heen. Deze film is met maar dertig mensen in een zaal nog net zo fijn. Het is wél een film die je op groot doek moet zien, maar hij is goed in je eentje te verwerken."

'De film past bij deze tijd. Hij kijkt naar binnen, zonder angst voor eenzaamheid'

Een ode aan Hollywood? Dan wel een met een flinke dosis venijn

MANK

Regie David Fincher

Met Gary Oldman, Amanda Seyfried,

Lily Collins

Te zien in Cinecenter, City, Eye, FC Hyena,

Filmhallen, Studio K, The Movies, De Uitkijk

Parelmoeren zwart-witfotografie en muziek die zwiert als de stofwolken over de weg. De openingsbeelden van *Mank* lijken de toon te zetten voor dwepende nostalgie. Maar als David Fincher's nieuwste al een ode is aan het Hollywood van weleer, dan is het er een met een flinke dosis venijn.

Met *Mank* verfilmt Fincher een script dat zijn vader Jack Fincher in de jaren negentig schreef over de ontstaansgeschiedenis van het scenario van *Citizen Kane*, waarvoor het 24-jarige wonderkind Orson Welles de uitgerangeerde scenarist Herman J. Mankiewicz inhuurde.

Aan bed gekluisterd door een gebroken been en ver van alle afleiding van Hollywood moet 'Mank' binnen zestig dagen het script voltooien. En dus dicteert hij al vliegen meppend en thee drinkend zinnen die de basis worden voor wat vaak de beste film aller tijden is genoemd.

Maar de wortels voor dat script liggen in een kluwen van gebeurtenissen uit de tien voorgaande jaren, toont Fincher in een reeks flashbacks. Die schetsen Hollywood gedurende de tumultueuze jaren dertig. Een web van artistieke ambities, financiële belangen en politiek gekonkel waarvan schimmig is hoever de touwtjes ervan zich strekken in de 'echte' wereld en wie er precies aan trekt.

Het is een Hollywood waar Mank zich zelden nuchter maar altijd gevat doorheen beweegt. Zijn reputatie is weggespoeld met de drank, maar zijn amusementswaarde trekt de aandacht van krantenmagnaat William Randolph Hearst (Charles Dance), de man die Mank zo genadeloos zal por-

retteren in de figuur van Charles Foster Kane.

Een verrukkelijk ontspannen Gary Oldman zet Mank neer als iemand die zich volledig thuis voelt in een wereld waar hij tegelijk met de licht geamuseerde distantie van een buitenstaander naar kijkt. Een 'hofnar' noemt iemand hem schamper, maar zoals vaker blijkt juist die de grootste ontmaskeraar in het koninkrijk.

In een jaar waarin veel grote films zijn uitgesteld, is *Mank* een van de eerste uitgesproken kanshebbers voor een Oscar. Hetzelfde geldt voor een andere Netflixproductie die vanaf deze week in de bioscopen te zien is: Ron Howards verdienstelijke verfilming van *Hillbilly Elegy*, met memorabele bijrollen van Amy Adams en Glenn Close.

Mank zou Fincher ook zo maar eens zijn eerste Oscar voor beste regie kunnen opleveren. Zijn vaak grimmige onderwerpkeuze en perfecte beheersing van filmtaal doet soms vergeten hoe speels hij als regisseur kan zijn. En precies dat aspect brengt *Mank* naar de voorgrond.

Het is een film boordevol personages en intriges die Fincher doet swingen als een jazzclub, achteloos strooierend met historische details en verwijzingen naar Frankenstein en *The Wizard of Oz*. Hij refereert aan de revolutionaire vertelstructuur en beeldstijl van *Citizen Kane* zonder dat het platte imitatie wordt.

Net als zijn hoofdpersonage wentelt de film zich in een tijdperk en behoudt er tegelijk afstand toe. De holle klank van de dialogen is een knipoog naar de volledig in studio's opgenomen films uit die tijd, maar het is ook geen toeval dat het Hollywood doet klinken als een echo-kamer, de leegte weergalmend als in het kasteel van Kane. Zo ontleedt *Mank* Hollywoods machtsstructuren met de flair van een wervelende liefdesbrief.

Elise van Dam

Gewoon blijven zingen, ook als het oorlog is

THE SINGING CLUB

Regie Peter Cattaneo

Met Kristin Scott Thomas, Sharon Horgan

Te zien in Arena, Cinecenter, City,

FC Hyena, Het Ketelhuis, De Munt,

The Movies

De Britse komedie *The Singing Club* (in het Engels uitgebracht als *Military Wives*), over een koor opgericht door de vrouwen van militairen die op missie zijn in Afghanistan, probeert zowel hartverscheurend als hartverwarmend te zijn. Dat is een emotionele mismatch die niet helemaal van de grond komt.

Kate (Kristin Scott Thomas), al jarenlang vrouw van de kolonel, en Lisa (Sharon Horgan), wier man net gepromoveerd is, zijn tegenpolen. Kate is een conventionele huisvrouw die in de kleine gemeenschap wordt gevreesd vanwege haar strengheid. Lisa werkt in de supermarkt op de militaire basis en wordt juist door iedereen aardig gevonden. Samen richten ze de zangclub op, waar ze rock of pop zullen zingen; als het aan Lisa ligt tenminste, Kate heeft het meer met klassiek.

Kate is de leider die wat los moet komen; Lisa de allemansvriend die ineens meer verantwoordelijkheid krijgt. De twee hebben elkaar nodig, zo blijkt al snel, en niet alleen in de muziek. Wat volgt is vrij voorspelbaar.

Maar tegelijkertijd probeert *The Singing Club* ook een verhaal te vertellen over de effecten van de oorlog. Niet op de militairen, maar op de mensen die ze achterlaten. Het resulteert in een volkomen apolitieke film. "We hebben niet het privilege om tegen de oorlog te zijn," zegt Lisa tegen een stelletje demonstranten, "we zijn ermee getrouwd."

De film wil de negatieve effecten van de oorlog bespreekbaar maken zonder die te laten zien. Hoewel de militairen in Afghanistan soms op beeld verschijnen, is dit altijd glimlachend in een tent, luisterend naar de radio. *The Singing Club* past de bekende Britse komedieformule simpelweg toe op de echtgenotes van militairen, en dat werkt niet.

Roosje van der Kamp

OFFICIAL SELECTION
INTERNATIONAL
FILM FESTIVAL
ROTTERDAM
2020

OSCAR® NOMINEE
BEST INTERNATIONAL
FEATURE FILM

★★★★★
DE VOLKSKRANT

★★★★★
VPRO

★★★★★
TROUW

SINNER. PREACHER. IMPOSTER.

CORPUS CHRISTI

A FILM BY JAN KOMASA

NU IN DE BIOSCOOP EN OP PICL.NL

www.imaginefilm.nl